

ПРОТОКОЛ

тридцять восьмого засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму

м. Київ, Держфінмоніторинг

29 березня 2016 року

Засідання проводив директор Департаменту координації системи фінансового моніторингу Гаєвський І.М.

За результатами обговорення питань порядку денного вирішили:

Взяти до відома інформацію Держфінмоніторингу, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України та інших учасників засідання Робочої групи щодо узгодження спільної позиції з наступних питань.

Питання 1. Визначення поняття «резидент» та «нерезидент» в контексті Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», а також встановлення резидентності клієнта, що має місцезнаходження/місце проживання на території Автономної Республіки Крим резидентом України

Питання щодо визначення поняття «резидент» та «нерезидент» в контексті законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» врегульовано Інструкцією щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2013 № 496 (далі – Інструкція).

Так, відповідно до абзацу сьомого пункту 4 розділу I Інструкції терміни «резидент» та «нерезидент» вживаються у значеннях, наведених у Податковому кодексі України.

Аналогічні положення передбачені абзацом шостим пункту 5 розділу I Інструкції щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 29.01.2016 № 24, що набирає чинності 25.04.2016.

Підпунктом 14.1.122 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України до нерезидентів віднесено:

іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства

інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України;

дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні:

фізичних осіб, які не є резидентами України.

Водночас на підставі підпункту 14.1.213 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України резидентами є:

юридичні особи та їх відокремлені особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням як на її території, так і за її межами:

дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;

фізичні особи, які мають місце проживання в Україні.

Крім того, зазначеною нормою Податкового кодексу України встановлено процедуру визначення резидентності фізичних осіб у разі наявності у них постійного місця проживання в різних країнах та наявності громадянства декількох країн.

Згідно з пунктом 26 підрозділу 10 розділу XX Перехідні положення Податкового кодексу України на період дії Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» положення Кодексу застосовуються з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України».

Пунктом 5.3 статті 5 Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» передбачено, що фізична особа, яка має податкову адресу (місце проживання), юридична особа (відокремлений підрозділ), яка має податкову адресу (місцезнаходження) на території ВЕЗ «Крим», прирівнюються з метою оподаткування до нерезидента.

Фізична особа, яка має податкову адресу (місце проживання), юридична особа (відокремлений підрозділ), яка має податкову адресу (місцезнаходження) на іншій території України, прирівнюються з метою оподаткування до резидента.

З урахуванням наведеного, при визначенні належності клієнта до резидентів або нерезидентів України суб'єктам первинного фінансового моніторингу (СПФМ) України слід керуватися вищевказаними положеннями Податкового кодексу України та Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності

на тимчасово окупованій території України».

Питання 2. Чи можна використовувати відомості із Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань для ідентифікації юридичних осіб?

Згідно з абзацом першим частини першої статті 9 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) СПФМ відповідно до законодавства зобов'язаний на підставі поданих клієнтом (представником клієнта) офіційних документів або засвідчених в установленому порядку їх копій (якщо інше не передбачено Законом) здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта (представника клієнта).

Пунктом 30 частини першої статті 1 Закону офіційний документ визначений як документ, складений, виданий, засвідчений з дотриманням визначених законодавством норм уповноваженою особою, якій законодавством надано право у зв'язку з її професійною чи службовою діяльністю складати, видавати, засвідчувати певні види документів, що підтверджує чи посвідчує певні події, явища або факти і який містить передбачені законодавством реквізити та відомості.

Отже, відомості із Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що містяться у безоплатному доступі, не є офіційним документом у розумінні Закону.

Таким чином, зазначені відомості не можуть використовуватися СПФМ для проведення ідентифікації юридичної особи.

Разом з тим СПФМ може використовувати відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань для вивчення клієнта юридичної особи.

Питання 3, 4 Визначення поняття «великий пакет емісійних цінних паперів», віднесення фінансових операцій до регулярних.

Що стосується визначення поняття «значний пакет цінних паперів» та віднесення фінансових операцій до регулярних у контексті проекту наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Критеріїв ризику), слід зазначити, що СПФМ зобов'язані розробити власні критеріїв ризику з урахуванням цих Критеріїв ризику а також вимог та рекомендацій, визначених суб'єктом державного фінансового моніторингу, що здійснює державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідного суб'єкта, та особливостей діяльності суб'єкта.

Отже, очевидно, що для кожного виду СПФМ поняття «регулярність» проведення тих чи інших фінансових операцій з урахуванням специфіки їх діяльності не може бути тотожним.

Таким чином, з набранням чинності нових Критеріїв ризику в процесі визначення поняття «значний пакет цінних паперів» та віднесення фінансових операцій до регулярних суб'єкти первинного фінансового моніторингу мають враховувати зазначені критерії, а також рекомендації, визначені відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу.

Водночас, поняття «значний пакет цінних паперів» рекомендується використовувати за аналогією тлумачення, яке визначене у Законі України «Про акціонерні товариства», а саме: значний пакет акцій – пакет із 10 і більше відсотків простих акцій акціонерного товариства.

Питання 5. Щодо документів, які необхідні для з'ясування фінансового стану клієнта та порядок дій СПФМ у разі відмови клієнта надавати інформацію про свій фінансовий стан.

Відповідно до пункту 5 частини першої статті 1 Закону з'ясування фінансового стану клієнта є елементом вивчення клієнта.

Поряд з цим, за Робочою групою рекомендовано, документи, необхідні для з'ясування фінансового стану клієнта, визначати як документи, в яких зафіксована інформація, що відображає фактичну наявність, розміщення та/або використання активів клієнта, а також його потенційні й реальні фінансові можливості, розпорядження якими згідно із законодавством України дає змогу проводити або ініціювати проведення фінансових операцій на відповідні суми.

Згідно з абзацом третім пункту 7 статті 9 Закону інформація, необхідна для вивчення клієнта, встановлюються СПФМ на підставі офіційних документів та/або інформації, одержаної від клієнта (представника клієнта) та засвідченої ним, а також з інших джерел, якщо така інформація є публічною (відкритою).

Крім того, пунктом 6 статті 9 Закону визначено, що СПФМ має право витребувати, а державні органи, державні реєстратори зобов'язані протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту надати відповідно до законодавства інформацію, що стосується ідентифікації та/або що необхідна для вивчення клієнта, уточнення інформації про нього або проведення поглибленої перевірки клієнта. Зазначена інформація подається безоплатно. Порядок подання інформації визначається Кабінетом Міністрів України.

Окремо слід зауважити, що джерелом отримання СПФМ інформації щодо фінансового стану клієнта може бути анкета (опитувальник), оформлені за результатами ідентифікації, вивчення клієнта.

Водночас відповідно до абзацу шостого частини першої статті 10 Закону СПФМ має право відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин (у тому числі шляхом розірвання ділових відносин) або проведення фінансової операції у разі ненадання клієнтом необхідних для вивчення клієнтів документів, зокрема, щодо з'ясування фінансового стану клієнта.

Питання 6. Чи будуть оновлюватися Критерії ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму?

З метою реалізації вимог Закону розроблений проект наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Критеріїв ризику легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення». На сьогоднішній день вказаний проект наказу надісланий для остаточного погодження державним регуляторам. Погоджений державними регуляторами проект наказу буде внесений на розгляд Міністра фінансів України.

Питання 7. Чи підлягає фінансовому моніторингу перерахування страховим агентом на поточний рахунок страховика страхових платежів, прийнятих від страхувальників, загальний розмір яких перевищує 150 000 грн., при цьому страховий платіж за окремим договором страхування, що входить до цього загального платежу не перевищує 150 000 грн.

Частиною першою статті 9 Закону встановлений обов'язок СПФМ здійснювати ідентифікацію та верифікацію клієнта (представника клієнта) на підставі поданих клієнтом (представником клієнта) офіційних документів або засвідчених в установленому порядку їх копій (якщо інше не передбачено Законом).

При цьому клієнт, відповідно до пункту 21 частини першої статті 1 Закону, це будь-яка особа, яка:

звертається за наданням послуг до СПФМ;

користується послугами СПФМ.

Водночас, страхова діяльність в Україні може провадитися за участю страхових посередників. Страховими посередниками можуть бути, зокрема, страхові агенти (частина перша статті 15 Закону України «Про страхування»).

Згідно із частиною сьомою статті 15 Закону України «Про страхування» страхові агенти – фізичні особи або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, а саме: укладають договори страхування, одержують страхові платежі, виконують роботи, пов'язані із здійсненням страхових виплат та страхових відшкодувань. Страхові агенти є представниками страховика і діють в його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком.

Таким чином, страхова компанія, виконуючи обов'язки СПФМ, повинна проводити ідентифікацію, верифікацію та вивчення своїх клієнтів, а не страхових агентів, які є посередниками в операціях з клієнтами.

Відповідно до пункту 13 частини першої статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень, та має одну або більше ознак, визначених цією статтею, зокрема, одержання (сплата, переказ) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи перестрахової премії), крім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне

страхування.

Фінансова операція – це будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою СПФМ, або про які стало відомо СПФМ в рамках виконання Закону (пункт 47 частина перша стаття 1 Закону).

В статті 10 Закону України «Про страхування» визначено, що страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) – це плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

Отже, кожен окремий платіж є фінансовою операцією.

Враховуючи вищенаведене, фінансова операція щодо одержання страховиком від страхового агента одним платежем суми, що дорівнює чи перевищує суму, визначену частиною першою статті 15 Закону, яка складається зі страхових платежів за різними договорами страхування, але сума кожного з них не перевищує суми, визначеної частиною першою статті 15 Закону, не підлягатиме обов'язковому фінансовому моніторингу.

Питання 8. До якого виду активів належить цінний папір – матеріальний/нематеріальний?

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам.

Підпунктом 14.1.120 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України визначено, що нематеріальні активи – це право власності на результати інтелектуальної діяльності у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами.

Отже, за рекомендацією Робочої групи цінний папір слід вважати нематеріальним активом.

Питання 9. Чи підлягає фінансовому моніторингу зі сторони страхової компанії виплата страхового відшкодування в рамках Проекту адміністрування української «Зеленої карти»?

Згідно з частиною першою статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень та має одну або більше ознак, зокрема, проведення страхової чи перестрахової виплати або страхового чи перестрахового

відшкодування або виплати викупної суми, крім зарахування чи списання коштів на/з рахунки (рахунків) державних позабюджетних фондів.

Отже, в Законі жодних виключень, щодо не проведення обов'язкового фінансового моніторингу операцій з виплати страхового відшкодування не передбачено.

Таким чином, страхова компанія повинна здійснювати обов'язковий фінансовий моніторинг операцій щодо виплати страхового відшкодування в рамках Проекту адміністрування української «Зеленої карти», якщо сума на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень.

Питання 10, 11. Чи підлягають фінансовому моніторингу зі сторони страхової компанії членські внески до Моторного (транспортного) страхового бюро України, інвестиційний дохід страхової компанії та повернення надлишково перерахованих сум від Моторного (транспортного) страхового бюро України?

Згідно з частиною першої статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень та має одну або більше ознак, визначених зазначеною статтею.

Разом з тим слід зауважити, що ознаки стосовно перерахування членських внесків та отримання інвестиційного доходу частиною першою статті 15 Закону не передбачені. Відповідно такі фінансові операції зі сторони страхової компанії не підлягатимуть обов'язковому фінансовому моніторингу.

Водночас фінансові операції з повернення надлишково перерахованих коштів, за рекомендацією Робочої групи, потребують додаткової уваги зі сторони страхової компанії щодо визначення ознак за якими вони можуть підлягати фінансовому моніторингу.

Питання 12. Чи потрібно страховій компанії при здійсненні фінансового моніторингу страхових премій вказувати крім ознаки, передбаченої пунктом 13 частини першої статті 15 Закону, додаткову ознаку «Здійснення розрахунку за фінансову операцію у готівковій формі»?

Згідно з частиною першої статті 15 Закону фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150000 гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150000 гривень та має одну або більше ознак, зокрема, одержання (сплата, переказ) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи перестрахової премії), крім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Отже, у разі проведення страховою компанією зазначеної фінансової операції, при заповненні форми 2ФМ страхова компанія обов'язково повинна вказати відповідний код ознаки «Одержання (сплата, переказ) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи перестрахової премії), крім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та, якщо вона володіє інформацією, додати код ознаки «Здійснення розрахунку за фінансову операцію у готівковій формі».

Питання 13. Чи потрібно проводити фінансовий моніторинг операцій, що безпосередньо не пов'язані з основним видом діяльності СПФМ?

Відповідно до пункту 1 частини другої статті 5 Закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери є суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

На підставі частини другої статті 6 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані забезпечувати виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, в процесі, в день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення, зокрема з використанням засобів автоматизації.

Водночас, фінансовою операцією в розумінні Закону є будь-які дії щодо активів клієнта, вчинені за допомогою суб'єкта первинного фінансового моніторингу (пункт 47 частини першої статті 1 Закону).

Згідно із пунктом 21 частини першої статті 1 Закону до клієнтів віднесено будь-яких осіб, які звертаються за наданням послуг до суб'єкта первинного фінансового моніторингу або користуються послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Враховуючи вищезазначені норми законодавства, за рекомендацією Робочої групи, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу, зобов'язані забезпечувати виявлення фінансових операцій лише у разі надання послуг у сфері страхування.

**Директор Департаменту
координації системи
фінансового моніторингу**

І.М. Гаєвський

ПОГОДЖЕНО

**Перший заступник Голови
Держфінмоніторингу**

А.Т. Ковальчук